

УДК 911.3

Пендерецький Орест Володимирович,
кандидат технічних наук, доцент

Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: pov@tvnet.if.ua

АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОТРЕБ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Мета: висвітлити теоретичні та прикладні аспекти проблематики рекреаційно-туристичних ресурсів Карпатського регіону для потреб розвитку агропромислового туризму.

Методика: В дослідженні використовувалися методи порівняння та узагальнення, логічні методи, метод експертних оцінок, моделювання, економіко-статистичні методи.

Результати: розкрита політики збереження, відтворення та ефективного використання рекреаційно-туристичних ресурсів Карпатського регіону для формування агропромислового туризму в контексті збалансованого використання природних ресурсів, відтворення природних екосистем, підтримки їх цілісності, покращення екологічної ситуації для забезпечення гармонійного розвитку і підвищення якості життя населення регіону.

Наукова новизна: Основні положення дослідження представляють собою певний внесок в розуміння питання взаємозв'язку економічного розвитку і екологічної безпеки, використання рекреаційно-туристичних ресурсів для розвитку відповідних видів туризму.

Практична значимість: Можливе використання положень і висновків дослідження в якості теоретичної бази для розробки власних методик оцінки ефективності в конкретних видах туризму. Отримані дані можна використовувати для прогнозу доцільності розвитку видового туризму певного регіону.

Ключові слова: Карпатський регіон, агропромисловий туризм, рекреаційно-туристичні ресурси, економічний розвиток, екологічна безпека.

УДК 911.3

Пендерецький Орест Владимирович,
кандидат технических наук, доцент

Ивано-Франковский национальный
технический университет нефти и газа, г.
Ивано-Франковск, Украина,
e-mail: pov@tvnet.if.ua

АНАЛИЗ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ ДЛЯ НУЖД РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ТУРИЗМА В КАРПАТСКОМ РЕГИОНЕ

Цель: осветить теоретические и прикладные аспекты проблематики рекреационно-туристических ресурсов Карпатского региона для нужд развития агропромышленного туризма.

Методика. В исследовании использовались методы сравнения и обобщения, логические методы, метод экспертных оценок, моделирования, экономико-статистические методы.

Результаты: раскрыта политики сохранения, воспроизводства и использования рекреационно-туристических ресурсов Карпатского региона для формирования агропромышленного туризма в контексте сбалансированного использования природных ресурсов, воспроизводства природных экосистем, поддержания их целостности, улучшение экологической ситуации для обеспечения гармоничного развития и повышения качества жизни населения региона .

Научная новизна. Основные положения исследования представляют собой определенный вклад в понимание вопроса взаимосвязи экономического развития и экологической безопасности, использования рекреационно-туристических ресурсов для развития соответствующих видов туризма.

Практическая значимость: Возможно использование положений и выводов исследования в качестве теоретической базы для разработки собственных методик оценки эффективности в конкретных видах туризма. Полученные данные можно использовать для прогноза целесообразности развития видового туризма определенного региона.

Ключевые слова: Карпатский регион, агропромышленный туризм, рекреационно-туристические ресурсы, экономическое развитие, экологическая безопасность.

UDC 911.3

Penderecki Orest Vladimirovich,
Candidate of Geographical Sciences,
Associate Professor

Ivano-Frankivsk National Technical University of
Oil and Gas, m. Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: pov@tvnet.if.ua

ANALYSIS OF RECREATIONAL AND TOURIST RESOURCES FOR THE NEED FOR AGRICULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN THE CARPATHIAN REGION

The purpose of the study is to highlight theoretical and applied aspects of the issues of recreation and tourism resources of the Carpathian region for the needs of development of agro-industrial tourism.

Methods: The study used methods of comparison and generalization, logical methods, method of expert assessments, modeling, econometric and statistical methods.

Results: the policy of preservation, reproduction and effective use of recreational and tourist resources of the Carpathian region for the formation of agro-tourism in the context of balanced use of natural resources, restoration of natural ecosystems, maintenance of their integrity, improvement of the ecological situation for ensuring harmonious development and improving the quality of life of the population of the region are revealed.

Scientific novelty: The main provisions of the study represent a definite contribution to understanding the relationship between economic development and environmental safety, the use of recreational and tourist resources for the development of appropriate types of tourism.

Practical significance: It is possible to use the provisions and conclusions of the study as a theoretical basis for developing their own methods for assessing the effectiveness of specific types of tourism. The obtained data can be used to predict the expediency of tourism development in a particular region.

Key words: Carpathian region, agro-industrial tourism, recreational and tourist resources, economic development, ecological safety.

Постановка проблеми. Тіла й сили природи, які використовуються або можуть бути використані людьми, належать до природних ресурсів. Категорія «природні ресурси» передусім вказує на безпосередній зв'язок природи з господарською діяльністю людини. Так, нафта стала розглядатися як ресурс менше 150 років тому, а уран – лише декілька десятків років, хоча обидва елементи були частиною природи тисячі років до цього. Співвідношення між елементами природи та природними ресурсами може бути охарактеризована з допомогою кіл Ейлера, де кожне коло позначає обсяг поняття. У взаємодії суспільства і природи добре видно наступну тенденцію: все більша частина елементів природи переходить у клас природних ресурсів. Критерії включення елементів природи в природні ресурси: 1) існування відповідної потреби людини; 2) наявність знань, що оцінюваний елемент природи може задовольнити відповідну потребу; 3) наявність технології задоволення відповідної потреби з допомогою оцінюваного елемента природи. Економічна ж доцільність використання окремих елементів природи служить критерієм для поділу природних ресурсів на фактичні (економічно доступні) і потенційні (економічно недоступні). Розуміння цього дозволить правильно відповісти на питання: чи в Україні є достатньо родовищ нафти для забезпечення відповідного попиту? Чи у Львові може бути достатньо води для якісного забезпечення потреб населення? І в одному, і в другому випадку відповідь може звучати позитивно. Але це позитивна відповідь з технічної точки зору, оскільки як українська нафта, так і львівська вода матимуть занадто високу ціну: більшість їхніх запасів є економічно недоступні, хоча з технічної точки зору вони можуть бути видобуті. Аналогічно можна говорити про родовища золота на Закарпатті: отримання з них золота обходиться дорожче від його ринкової ціни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед найновіших досліджень і публікацій з окресленої теми слід насамперед назвати дослідження В.С. Кравціва, Ю.І. Стадницького, У.Я. Садового, С.Л. Шульца, Є.Ю. Колосінського.

Визначення невирішених сторін проблеми. У сучасних умовах проведення децентралізації державного управління та підвищення ролі місцевого самоврядування виникає необхідність у забезпеченні соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах. Карпатський регіон (Закарпатська, Івано_Франківська, Львівська і Чернівецька області) є важливою складовою господарського комплексу України. Специфічні чинники геополітичного і геоекономічного розташування цього регіону якісно відрізняють його від інших регіонів України. Ураховуючи сучасні тенденції внутрішньорегіональної та міжнародної інтеграції України, особливої актуальності набуває потреба в проведенні комплексного дослідження розвитку відповідних видів туризму Карпатського регіону (на прикладі агропромислового туризму).

Формулювання цілей статті (Постановка завдання). Суспільно-політичні й економічні трансформації в Україні, усе більша її інтегрованість у світовий економічний простір зумовлюють нові погляди на цілі та механізми суспільного розвитку, характер виробничих відносин у різних сферах господарського життя, роль і місце ресурсних факторів у процесі виробництва, забезпечення належних умов життєдіяльності людей. Нові погляди стосуються і такої важливої сфери забезпечення життєдіяльності соціуму, як природокористування.

Виклад основного матеріалу. Для Карпатського регіону України, який включає територію Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей площею 5660,7 тис. га (9,4% території держави) і є справжньою природною перлиною нашої країни, де зосереджено 22% лісів, 26% земель природно-заповідного фонду, формується 36% водних ресурсів річкового стоку, розташовано 42% унікальних і рідкісних родовищ підземних мінеральних вод, притаманні несприятливі природно-господарські особливості: низькі питомі показники забезпечення орними землями, погіршена транспортна доступність, ускладнені для господарювання кліматичні й гідрологічні умови. Переважно вони зумовили те, що гірські території поступаються рівнинним за рівнем економічного розвитку. В умовах відкритого ринку праці таке становище призводить до депопуляційних тенденцій і ставить під загрозу збереження своєрідного етнокультурного середовища гір.

Метою політики збереження, відтворення та ефективного використання природних ресурсів Карпатського регіону є збалансування та оптимізація використання природних ресурсів, відтворення природних екосистем, підтримка їх цілісності, покращення екологічної ситуації для забезпечення гармонійного розвитку і підвищення якості життя населення регіону. Важливо підкреслити, що в основу політики природокористування в регіоні покладається двоєдине завдання: ефективно використати природно-ресурсний потенціал з орієнтацією на максимум кінцевих соціальних та економічних ефектів місцевому населенню, не допускаючи при цьому негативних екологічних наслідків, зберігаючи природні ресурси для майбутніх поколінь.

Досягнутий рівень освоєння природно-ресурсного потенціалу Карпатського регіону можна відобразити через оцінку використовуваного природного капіталу. Методологія такої оцінки на основі методики Світового Банку у науковій літературі пропонується¹. Вона дозволяє продемонструвати безпосередні економічні ефекти від використання природних ресурсів регіону за вартістю отриманої первинної продукції сільського господарства, доходів від реалізації деревини та інших продуктів лісу, видобутої мінеральної сировини, доходів рекреаційної галузі тощо. Результати такої оцінки відображені у табл. 1

Більш об'єктивною буде економічна оцінка використовуваного природного капіталу через показники валової доданої вартості у

природоексплуатуючих сферах економічної діяльності. Результати такої оцінки відображено у табл. 2.

Таблиця 1

*Оцінка використовуваного природно-ресурсного потенціалу
Карпатського регіону, млн.. грн. [1].*

<i>Сфери економічної діяльності</i>	<i>Область</i>				<i>Карпатський регіон</i>
	<i>Закарпатська</i>	<i>Івано- Франківська</i>	<i>Львівська</i>	<i>Чернівецька.</i>	
Добувна промисловість	98,9	898,6	1200,0	35,6	2233,1
Переробна промис- ловість, виробництво та розподілення електро- енергії, газу та води**	878,0	3897,9	14639,3	589,3	20004,5
Сільське господарство	2153,0	1988,3	4181,4	2129,1	10451,8
Лісове господарство	199,2	215,9	334,6	199,9	949,6
Рекреаційна сфера	301,6	229,7	1644,0	31,7	2207,0
Рибальство, рибництво, будівництво водних споруд	7,5	27,0	9,1	100,5	144,1
Разом	3638,2	7257,4	22008,4	3086,1	35990,1

Таблиця 2

*Оцінка використовуваного природно-ресурсного потенціалу
Карпатського регіону, млн. грн.* [1].*

<i>Сфери економічної діяльності</i>	<i>Області</i>				<i>Карпатський регіон</i>
	<i>Закарпатська</i>	<i>Івано- Франківська</i>	<i>Львівська</i>	<i>Чернівецька</i>	
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	1656	1788	3104	1488	7976
Добувна промисловість	48	952	707	17	1724
Переробна промисловість	219	1125	2415	95	3854
В-во та розподілення елек- троенергії, газу та води***	31	37	895	78	1041
Рекреаційна сфера	175	140	820	32	1167
Рибальство, рибництво	2	2	9	2	15
Разом	2131	4044	7950	1712	15837

У Карпатському регіоні України спостерігається активізація екологічно несприятливих явищ – загрозливі й катастрофічні паводки, ерозія ґрунтів, забруднення поверхневих і підземних вод, вітровали, ураження лісів шкідниками та хворобами. Не оптимальною через значне зменшення покритої лісом площі є структура земельного фонду. Разом з тим, Карпатський регіон України володіє вагомим потенціалом для подальшого розвитку, включаючи природно-ресурсний. Завданням цієї книги є розкриття особливостей екологічного стану території Карпатського регіону України та шляхів його поліпшення, характеристика природно-ресурсного потенціалу, визначення економічних результатів та оцінка перспективних можливостей його використання задля досягнення цілей сталого розвитку регіону.

Кожен регіон володіє специфічним переліком природних факторів й особливостями їх прояву. При цьому можна стверджувати, що для гірських регіонів притаманні специфічні риси у прояві природних факторів та їх впливі на соціально-економічні складові регіональних суспільних систем. Гірські території нашою хуються на непрості виклики в економічному та соціальному зростанні внаслідок складних для розвитку господарства та життєдіяльності населення природних умов і потребують особливої політики регіонального розвитку.

Необхідність особливого комплексного підходу до питань сталого розвитку гірських регіонів визнана міжнародним співтовариством, знаходить відображення у законотворчій та практичній діяльності вітчизняних органів державного управління, підтверджена ратифікованими Україною важливими міжнародними документами, зокрема – Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат (Закон України № 1672–IV (1672–15) від 07.04.2004 р.). Забезпечення комплексного підходу до розв’язання проблем сталого розвитку Карпатського регіону Європи вбачається через інтегрування у національну та регіональну стратегію і політику розвитку окремої політики, орієнтованої конкретно на гірські регіони. До цього закликає Рекомендація 296 (2010) Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів і досвід Карпатських гір»¹⁴. Такий підхід підтримано в Україні. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.09.2011 р. №896–р передбачено розробку проекту Державної програми сталого розвитку Українських Карпат як складової частини програми Європейського Союзу «Карпатський простір».

Таким чином, проблематика сталого розвитку гірських територій в Україні неухильно трансформується із наукової у практичну площину і потребує відповідних конструктивних напрацювань щодо шляхів та механізмів такого розвитку. Окремі пропозиції за даним напрямком наукових досліджень висвітлювалися раніше, однак на сьогодні уже настав час визначитися з базисними основами, а також практичним змістом основних інструментів досягнення цілей сталого розвитку гірських територій, серед котрих важливе місце слід відвести відповідним

державним й регіональним програмам, а також ключовим механізмам, до котрих, на наш погляд, відносяться механізми державної підтримки їх розвитку разом зі створенням умов для залучення недержавних фінансових та інших ресурсів з метою вирішення регіональних проблем.[4,6].

Таблиця 3

Перелік проектів агропромислового розвитку гірських територій
Львівської області на 2018 - 2022 рр., тис. грн.

Назва ключового заходу	Деталізація ключового заходу в розрізі об'єктів або виконаних робіт	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2018 році	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2019 році	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2020 році	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2021 році	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2022 році	Необхідний обсяг фінансування об'єкта або виконання робіт у 2018 - 2022 роках
Всього		688 641,5	1 048 936,6	1 408 036,7	1 543 281,0	1 686 548,3	6 378 435,1
Агропромисловий розвиток		13 000,0	14 610,0	14 610,0	11 500,0	11 500,0	66 230,0
Фінансова підтримка суб'єктів господарювання агропромислового комплексу гірських територій на території області у вигляді валютних кредитів на реалізацію об'єктів	Фінансова підтримка 35 суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з виробництва продукції сільськогосподарства						
Створення сільськогосподарських кооперативів	Загатали ввезеної продукції, встановлення 8 холодильників та 2 морозильних камер для яблук, груш тощо	1 100,0	2 310,0	2 310,0			5 720,0
	Створення 10 мезокорпоративних пунктів в повний комплект обладнання	400,0	800,0	800,0			2 000,0
	Будівництво міні-позаконсервного пункту	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	6 000,0
	Будівництво міні-забійного пункту	1 400,0	1 400,0	1 400,0	1 400,0	1 400,0	7 000,0
	Будівництво міні-пункту	6 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0	30 000,0
Створення нових підприємств	Смолівський район						
	Будівництво м'ясопереробного комплексу з міні-фермою на 60 голів корів плеєніших молочних порід у с. Заліська						
Туризм		2 600,0	11 700,0	25 850,0	41 680,0	19 700,0	101 500,0
Ознакування туристичних шляхів	Розробка, ознакування та впровадження шляхів активного туризму і туристичних об'єктів	300,0	1 000,0	1 000,0	1 000,0	700,0	4 000,0
	Розробка мобільного додатку із туристичною інформацією	300,0	700,0				1 000,0
	Облаштування 50 лавок-козликів та 4 кемпінг-козликів	500,0	8 000,0	8 000,0	8 000,0	8 000,0	32 500,0
Створення кадристу туристичних ресурсів. Інвентаризація та паспортизація туристичних об'єктів	Створення електронного реєстру і туристичного ресурсів. Інвентаризація та паспортизація туристичних об'єктів	500,0	500,0	500,0	500,0		2 000,0
Будівництво туристичної оглядової майданчиків	Будівництво туристичного пікнічного майданчиків дороги Сквири - Пулуї			14 850,0	15 150,0		30 000,0
Облаштування джерел мінеральних вод	Смт Сидішів, с. Коринь, с. Вербас, Станіславів, с. Гребінь, м. Сколи, с. Стрип, с. Ротуч, с. Липків, всього - 31 джерело	500,0	500,0	500,0	500,0	500,0	2 500,0
Створення туристично-інформаційних центрів	Створення 4 ЦІІ в м. Сколи, м. Турка, смт Станіславів, м. Стрип, Смолівський район	500,0	1 000,0	1 000,0	1 000,0	500,0	4 000,0
Впровадження проекту "Road Station"	Створення зони відпочинку для автомобілів із паркоміном для автомобілів та великох туристичних автобусів, санітарною їмалою для 20 осіб, кафе, рестораном, локалітими туалетами, дитячим майданчиком, майданчиком для відпочинку і прогулянок, майданчиком для відпочинку і прогулянок				15 500,0	10 000,0	25 500,0
							Додатково

Таблиця 4

*SWOT–аналіз розвитку рекреації і туризму в Карпатському регіоні та
можливостей реалізації подальших його перспектив*

<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
1. Значні потенційні можливості для розвитку рекреації і туризму, що не використовуються. 2. Розвиток лікувально- оздоровчого і гірськолижного туризму, спелеотуризму (Буковина).	1. Нерівномірність розвитку рекреаційно-туристичної сфери: значна територіальна диференціація у господарському використанні рекреаційного потенціалу. 2. Слабка комунікаційна доступність територій, перспективних для освоєння в туристично-рекреаційних цілях. 3. Невідповідність комфортності та організаційно-економічного механізму функціонування рекреаційної інфраструктури міжнародним нормам і стандартам. 4. Скорочення чисельності сенаторно-курортних, відпочинкових закладів та їх місткості.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. Значний резерв для розширеного розвитку туризму: гірськолижного, екотуризму, пішохідного, сільського зеленого тощо. 2. Залучення приватного сектору до рекреаційно-туристичної діяльності. Розширення присутності на міжнародному ринку туристичних послуг.	1. Посилення рекреаційно-туристичної діяльності у прилеглих конкурентних регіонах: Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія. 2. Вплив кліматичних, еколого-економічних та інших чинників на розвиток рекреаційно-туристичної галузі. 3. Тривала відсутність змін у законодавстві щодо підтримки приватних ініціатив у розвитку туристичної діяльності.

Питання взаємозв'язку економічного розвитку і екологічної безпеки є надзвичайно актуальним уже протягом багатьох років. Підвищений інтерес вчених до цих проблем викликаний тривогою за долю людства в умовах зростання антропогенного тиску на біосферу, що призвело до різкого загострення екологічної ситуації в глобальному масштабі і наблизило суспільство до критичної межі у його стосунках з природою. Тому все більше і більше матеріальних і фінансових ресурсів, які б мали йти на підвищення добробуту людей, спрямовуються на погашення екологічних конфліктних ситуацій. І не дивно, що в різних теоретичних моделях майбутнього розвитку цивілізації питання перспектив взаємодії суспільства і природи фактично зводиться до чисто прагматичної дилеми: або економічний ріст, або екологічна безпека. Безумовно, що це альтернативні варіанти, між якими існують компромісні сценарії розвитку подій. Серед них, мабуть, і треба шукати найбільш оптимальні рішення.

Не дивлячись на певні позитивні моменти у розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону, ця сфера господарської діяльності продовжує залишатися слабо розвиненою. Як для галузей, які мали б бути за результатами своєї діяльності одними з домінуючих в регіоні, показники їх розвитку є вкрай низькими, що додатково свідчить про невідповідність рівня розвитку рекреаційної сфери тим перспективам, до яких вона має прямувати.

Проведений SWOT – аналіз засвідчив низку проблем і загроз успішного розвитку рекреації і туризму в Карпатському регіоні та можливостей реалізації подальших його перспектив. [1,2].

Сьогочасне використання рекреаційного і туристичного ресурсу регіону є далеким від бажаного, ефективного і оптимального.

Цьому на заваді низка проблем серед яких варто виділити: 1. Нераціональне і непрофільне використання земель оздоровчого і рекреаційного призначення через відсутність затверджених норм рекреаційного навантаження і недосконалість правил надання земель оздоровчого і рекреаційного призначення у користування, слабкість правових регуляторів умов і правил здійснення рекреаційного природокористування.

2. Відсутність розрахованих та затверджених норм екологічно збалансованого рекреаційного навантаження і допустимої рекреаційної місткості курортних і рекреаційно-туристичних територій. 3. Відсутність генеральних планів населених пунктів, віднесених до курортних і рекреаційних, які б враховували норми екологічно збалансованого рекреаційного навантаження і допустимої рекреаційної місткості. 4. Нерівномірність освоєння рекреаційного потенціалу регіону і окремих районів. 5. Складність прослідковування використання рекреаційного ресурсу у галузях через відсутність виокремленого представлення рекреаційних напрямків (наприклад, фунікулерів і підвісних канатних доріг і витягів у електротранспорті, рекреаційних закладів у сфері відпочинку і розваг тощо). 6. Потужності рекреаційно-туристичного комплексу Карпатського регіону недостатні, щоб можна було сьогодні говорити про нього як про профілюючий. 7. Відсутність правового регулювання розвитку сільського «зеленого» туризму. 8. Залучення інвестиційних ресурсів у модернізацію та осучаснення матеріально-технічної бази рекреаційно-туристичної індустрії, особливо у відпочинковій сфері, перебуває на вкрай низькому рівні. 9. Використання сучасних маркетингових і управлінських методів та засобів в рекреаційній сфері є недостатнім. 10. Низький кваліфікаційний рівень як менеджерських працівників, так і обслуговуючого персоналу. 11. Відсутня координована система дій з виведення регіонального рекреаційно-туристичного продукту на світовий ринок. Поряд із популяризацією привабливих рекреаційних і туристичних об'єктів потенційним споживачам не забезпечується можливість оперативного і вільного доступу до необхідної інформації по рекреаційно- туристичних послугах і туристичних фірмах, закладах

розміщення, транспортних можливостях, а також можливостях бронювання місць у готелях і на транспорті у режимі «on-line», про порядок отримання візи, прикордонні та митні процедури, транспортні трансферти, ціни в готелях і на транспорті, відповідність цін якості послуг тощо. Інформаційна складова рекламного забезпечення не забезпечується електронним супроводом із відображенням у інтернет-форматах.

Практичними кроками на шляху виводу рекреаційно-туристичного комплексу Карпатського регіону на заплановані стратегічні позиції можуть стати нові прагматичні підходи до формування інвестиційної політики у цій сфері; розроблення збалансованих довго- і середньострокових програмних заходів з диверсифікації туристичного продукту і регіонального його формування з акцентами на малоосвоєні території; активні пошуки новаторських маркетингових підходів до формування туристичного продукту регіону і окремих курортних і туристичних територій; загальна і різнопланова підтримка розвитку екологічного, культурно-етнічного, релігійного, сільського, екстремального та спортивного, багатoproфільного літнього і зимового спортивного туризму. [1-4].

Висновки. Виходячи з позицій пошуку ефективних чинників раціонального і ефективного використання природних оздоровчих і рекреаційних ресурсів, забезпечення належного розвитку рекреаційно-туристичних комплексів як одного із чинників соціально-економічного розвитку регіонів на державному рівні необхідно вирішити низку питань стосовно розвитку рекреаційно-туристичної сфери та підвищення ефективності використання природного рекреаційного і туристичного ресурсу: розрахувати та затвердити норми екологічно збалансованого рекреаційного навантаження і допустимої рекреаційної місткості курортних і рекреаційно-туристичних територій як обов'язкової умови розроблення і елемента генеральних планів населених пунктів, віднесених до курортних і рекреаційних; удосконалити правові регулятори умов і правил здійснення рекреаційного природокористування, правил надання земель оздоровчого і рекреаційного призначення у користування; розробити і затвердити Державний кадастр природних територій курортів і Державний кадастр природних лікувальних ресурсів; стратегії та програми розвитку рекреаційно-туристичних комплексів регіонів, курортно-оздоровчих територій і туристичних центрів мають розроблятися з урахуванням вимог збалансованого використання природного лікувального, рекреаційного і туристичного ресурсу території та згідно основних вимог затверджені методики розроблення програмних документів сталого розвитку курортів і туризму.

Список використаних джерел:

1. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 1. Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал / відп. ред. В.С. Кравців. – 2013. – 336 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

2. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 2. Соціально-демографічний потенціал / відп. ред. У.Я. Садова. – 2013. – 454 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
3. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2013. – Том 3. Промисловий потенціал / відп. ред. С.Л. Шульц. – 2013. – 292 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
4. Кравців В. С. Гірська політика: міжнародні акти та світовий досвід / В. С. Кравців, Ю. І. Стадницький ; Ін-т регіон. дослідж. – Львів, 2005. – 50 с.; Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / М. А. Голубець, П. С. Гнатів, М. П. Козловський [та ін.] ; під ред. М. А. Голубця. – Львів : Поллі, 2007. – 288 с.; Кравців В. С. Актуальные вопросы формирования политики устойчивого развития горных территорий в Украине / В. С. Кравців // Экономическое возрождение России. – 2010. – №1(23). – С. 118-125; Жук П. В. Економічні підйоми у забезпеченні сталого розвитку гірських територій України / П. В. Жук // Економіст. – 2011. – №5. – С. 37-40.
5. Перелік проектів будівництва, добудови, реконструкції та капітального ремонту об'єктів соціально-інженерної інфраструктури та реалізація інших стратегічних проектів гірських територій області на 2018 - 2022 рр. // [http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/0d5a2738a78db45fc22581fa0050fee1/\\$FILE/565_dod_1.pdf](http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/0d5a2738a78db45fc22581fa0050fee1/$FILE/565_dod_1.pdf)
6. Про затвердження плану заходів щодо стимулювання міжрегіональної співпраці, кооперації та інтеграції. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 вересня 2011 р. № 896-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

References:

1. Karpats'kyj region: aktual'ni problemy` ta perspektyvy` rozvy`tku : monografiya u 8 tomax / NAN Ukrayiny`. Instytut regional'ny`x doslidzhen`; nauk. red. V.S. Kravciv. – L'viv, 2013. – Tom 1. Ekologichna bezpeka ta pry`rodno-resursnyj` potencial / vidp. red. V.S. Kravciv. – 2013. – 336 s. (Seriya «Problemy` regional'nogo rozvy`tku»).
2. Karpats'kyj region: aktual'ni problemy` ta perspektyvy` rozvy`tku : monografiya u 8 tomax / NAN Ukrayiny`. Instytut regional'ny`x doslidzhen`; nauk. red. V.S. Kravciv. – L'viv, 2013. – Tom 2. Social'no-demografichnyj` potencial / vidp. red. U.Ya. Sadova. – 2013. – 454 s. (Seriya «Problemy` regional'nogo rozvy`tku»).
3. Karpats'kyj region: aktual'ni problemy` ta perspektyvy` rozvy`tku : monografiya u 8 tomax / NAN Ukrayiny`. Instytut regional'ny`x doslidzhen`; nauk. red. V.S. Kravciv. – L'viv, 2013. – Tom 3. Promy`slovyj` potencial / vidp. red. S.L. Shul'cz. – 2013. – 292 s. (Seriya «Problemy` regional'nogo rozvy`tku»).
4. Kravciv V. S. Girs'ka polity`ka: mizhnarodni akty` ta svitovyj` dosvid / V. S. Kravciv, Yu. I. Stadnycz'kyj ; In-t region. doslidzh. – L'viv, 2005. – 50 s.; Konceptual'ni zasady` stalogo rozvy`tku girs'kogo regionu / M. A. Golubecz`, P. S. Gnativ, M. P. Kozlovs'kyj` [ta in.] ; pid red. M. A. Golubcyu. – L'viv : Polli, 2007. – 288 s.; Kravcyv V. S. Aktual'nye voprosy formyrovany`ya polytyky` ustojchyvogo razvyty`ya gornyx terrytoryj` v Ukray`ne / V. S. Kravcyv // Ekonomycheskoe vozrozhdeny`e Rossy`y`. – 2010. – #1(23). – S. 118-125; Zhuk P. V. Ekonomichni pid`ojmy` u zabezpechenni stalogo rozvy`tku girs'ky`x terytorij` Ukrayiny` / P. V. Zhuk // Ekonomist. – 2011. – #5. – S. 37-40.
5. Perelik proektiv budivny`cztva, dobudovy`, rekonstrukciyi ta kapital'nogo remontu ob'yektiv social'no-inzhenernoyi infrastruktury` ta realizaciya inshy`x strategichny`x proektiv girs'ky`x terytorij` oblasti na 2018 - 2022 rr. // [http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/0d5a2738a78db45fc22581fa0050fee1/\\$FILE/565_dod_1.pdf](http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/0d5a2738a78db45fc22581fa0050fee1/$FILE/565_dod_1.pdf)
6. Pro zatverdzhennya planu zaxodiv shhodo sty`mulyuvannya mizhregional'noyi spivpraci, kooperaciyi ta integraciyi. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny` vid 21 veresnya 2011 r. # 896-r. – Rezhy`m dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.